

AKADEMIE SOCIÁLNÍHO UMĚNÍ TABOR

SDRUŽENÍ STUDENTŮ LÉČEBNÉ PEDAGOGIKY, SOCIÁLNÍ A UMĚLECKÉ TERAPIE

ŠKOLA JE AKREDITOVÁNA KONFERENCÍ PRO LÉČEBNOU PEDAGOGIKU A SOCIÁLNÍ TERAPII LÉKAŘSKÉ SEKCE
SVOBODNÉ VYSOKÉ ŠKOLY PRO DUCHOVNÍ VĚDU PŘI GOETHEANU

Studijní program: Waldorfská pedagogika

Podrobný přehled témat výuky:

Důraz semináře je položen na 3 oblasti:

I) pedagogická témata (metodika, didaktika, učební plán)

II) umělecké a řemeslné činnosti, workshopy

III) filosoficko - sociální témata

I) pedagogická témata (metodika, didaktika, učební plán) Ia) se zaměřením pro mladší věk dítěte a 1. stupeň

a) předškolní výchova dítěte

– vývoj dětí ve věku 0 – 7 let a praktické způsoby práce s nimi vedoucí k jejich zdravému vývoji, proměna dětské hry a dětského vnímání světa, prožívání rytmu dne, týdne a ročních období

b) čtení a psaní

– metodický postup při zavádění čtení a psaní ve waldorfské škole – postup od velkého a malého tiskacího písma k písmu psacímu, postup od vlastního psaní ke čtení, způsoby uvádění žáků do pravopisu a gramatiky

c) počty a matematika

– metodický postup při zavádění počítání a početních operací, využití rytmických cvičení v matematice, využití praktické zkušenosti dětí v úvodu do matematiky, zavádění určitých matematických jevů na základě vývojové zralosti dítěte (např. zavedení zlomků ve 4. třídě)

d) vlastivěda a přírodověda

– metodický postup ve vlastivědě a přírodovědě, ve vlastivědě postup od místa bydliště k širšímu regionu, Česká republika v souvislosti se střední Evropou, v přírodovědě nejprve poznávání souvislostí mezi člověkem a zvířaty, souvislostí mezi vzhledem určitých zvířat a způsobem jejich života

e) cizí jazyky

– metodika výuky cizích jazyků od 1. třídy základní školy a proměny způsobu práce v souvislosti s vývojem dětí, využití básní a písní a konkrétních známých reálií v uvádění dětí do cizího jazyka, postup při zavádění psané formy cizího jazyka a základních gramatických jevů

f) výtvarná, tělesná, pracovní výchova a prvouka

– základní metodické postupy ve výše uvedených oblastech, ve výchovách úzce spojené s praktickou uměleckou prací, uvádění dětí do prvouky v souvislosti s prožíváním školního dne a roku a pomocí určitých projektů.

g) speciální předměty probírané projektově - řemesla, pěstování obilí a výroba chleba apod.

– metodické postupy při praktickém uvádění dětí do poznávání některých činností zejména ve 3. ročníku – stavba domu od plánku, modelu až ke skutečné stavbě, teoretickém a praktickém seznámení dětí s některými řemesly, pěstování obilí a výroba chleba z něj

h) vyprávěcí látka a význam vyprávění pro děti

– v závěru hlavního vyučování, které na waldorfské škole probíhá obvykle uceleně prvních 110 minut vyučování, je zařazeno vyprávění příběhů, které se mění v závislosti na věku dětí, od pohádek, které zná již z mateřské školky a z domova k bajkám a mytologickým příběhům – Starý zákon, germánská slovanská a řecká mytologie – až po životopisné příběhy významných osobností na 2. stupni základní školy, teoretické a praktické seznámení účastníků s tímto metodickým postupem

i) rytmická část hlavního vyučování

– úvod do hlavního vyučování tvoří především rytmická část, která má z didaktického hlediska velký význam – děti se s pomocí básní, písní a rytmických říkadel (využívaných mimo jiné k osvojení některých

pamětních vědomostí, jako jsou např. násobkové řady, vyjmenovaná slova) doprovázených pohybem aktivizují a zároveň soustřeďují na vyučování, teoretické a praktické seznámení účastníků s tímto metodickým postupem

j) měsíční slavnosti a slavení svátků

– důležitou součástí výchovy dětí od předškolního věku je prožívání rytmu roku; proměny odehrávající se v přírodě lze dítěti přiblížit i formou, jakou se slaví určité svátky související s křesťanským kalendářem (Vánoce, Velikonoce, svatojánský

oheň – počátek léta, Michaelská slavnost – dožínky, počátek podzimu), ve škole pak k těmto slavnostem přibývají i malé slavnosti ohlašující závěr měsíce

Ib) se zaměřením pro 2. stupeň

a) český jazyk a literatura

– metodika vyučování jazyka českého na 2. stupni waldorfské základní školy, vyučování gramatických jevů v souvislosti s rozvojem ústního a písemného projevu žáků, přístup k literatuře

b) matematika

– metodika vyučování matematiky na 2. stupni waldorfské základní školy, sejetí teoretického vyučování matematiky s využitím matematiky v praktickém životě, v geometrii spojení estetického a funkčního hlediska

c) zeměpis, dějepis a přírodopis

– metodika zeměpisu, dějepisu a přírodopisu na 2. stupni waldorfské základní školy, seznamování žáků s oblastmi poznání v těchto předmětech v souvislosti s rozvojem jejich poznávacích schopností

d) cizí jazyky

– metodika výuky cizích jazyků na 2. stupni waldorfské základní školy – přechod k vlastnímu aktivnímu užívání cizího jazyka jak ústně tak písemně

e) metodika fyziky a chemie

– metodický postup vycházející v obou předmětech od praktického poznání určitého fenoménu (např. kyselost a zásaditost, tření) pomocí pokusů k teoretickému poznání a abstraktnímu popisu daných jevů

f) pracovní vyučování a dílenské činnosti

– metodický postup v pracovním vyučování, kde jde nejprve o získání praktických dovedností na jednoduchých všeobecně daných výrobcích a pak o systematickou práci na vlastním díle

g) evaluace-hodnocení vzdělávacího procesu, slovní hodnocení

– základní zásady hodnocení formou slovního vyjádření, věkové rozlišení slovního hodnocení, zpětná vazba žáků a evaluace celého vzdělávacího procesu

h) práce s problémovými dětmi

– metody práce s dětmi s poruchami chování a učení ve waldorfské škole, analýza příčin a projevů poruchy, návrhy postupů pro práci třídního či odborného učitele a návrhy postupů pro kolegium učitelů jako celek

i) speciální projektová práce na 2. stupni - divadlo, výroční práce, praktika

– v 8. a 9. ročníku základní waldorfské školy se uskutečňují některé speciální projekty, na nichž se žáci aktivně podílejí po delší dobu; jedná se zejména o přípravu a realizaci divadelního představení na konci 8. nebo 9. třídy (v závislosti na plánu školy) nebo výroční práci v 8. nebo 9. třídě, která je samostatným projektem každého žáka pod metodickým vedením učitele; praktické seznamování se s určitými obory lidské činnosti (např. zeměměřičství, sociální praktikum, ekologicko-lesnické praktikum) je především záležitostí střední školy, ale první kroky lze uskutečnit i na škole základní

II) umělecko - řemeslné činnosti (praktická provádění s vloženými informacemi o didaktice a učebním plánu)

– v níže uvedených oblastech již sám název vypovídá o obsahu; jde především o praktickou uměleckou práci, která je však neodmyslitelně spojena s metodikou umělecké práce ve waldorfské škole, se kterou budou účastníci seznámeni při vlastní praktické činnosti

a) malování akvarely

– malování akvarelovými barvami je základní výtvarnou technikou ve waldorfské škole, a proto je třeba, aby se s ní a jejími formami (malování na mokry podklad, malování na suchý podklad, překrývání) účastníci důkladně seznámili

b) modelování a keramika

c) kreslení forem

– jedna ze specifických výtvarných činností ve waldorfské škole, která slouží mimo jiné k průpravě pro psaní psacím písmem a ke schopnosti vytvářet si a bez pomůcek realizovat geometrické představy

d) kreslení voskovými bloky, kresba křídami na tabuli

– ve waldorfské škole je velký důraz kladen na vytváření vlastních esteticky zpracovaných záznamů a sešitů u žáků; k tomu žáci užívají zejména zpočátku voskové bloky, s nimiž je učitel učí pracovat; své sešity si vytvářejí zejména na začátku na základě předlohy na tabuli, kterou jim učitel připraví; účastníci se proto seznámí s těmito dovednostmi waldorfského učitele

e) sborový zpěv

f) recitace a práce s řečí

g) hra na flétnu

h) ruční práce

– jmenovitě jde o pletení, háčkování, šití, což je hlavní náplní ručních prací do 4. třídy základní waldorfské školy

i) práce se dřevem či kamenem

l) další výtvarné techniky

– jde zejména o černobílé kreslení, které je zařazováno do učebního plánu pro období dospívání v 7.-9. třídě

m) eurytmie

– specifické pohybové umění uskutečňované na waldorfských školách, jedná se o viditelné vyjádření řeči nebo hudby

III) filosoficko - sociální témata:

a) sociální aspekty waldorfské školy, sociální trojčlennost

– škola je živým sociálním organismem, do jehož fungování se promítají vztahy učitelů, žáků a rodičů; aby tento sociální organismus byl co nejharmoničtější má se řídit ve svých zásadách principy ověřenými dlouhou praxí waldorfských škol: rovnost před právem, svoboda ve vyjadřování názorů, empatie k potřebám ostatních. Tyto principy jsou i v základech teorie a praxe trvale udržitelného rozvoje (např. principy Fair trade) a škola tak připravuje své žáky na uplatňování těchto principů v životě

b) vedení školy a práce v kolegiu učitelů

– specifický způsob vedení waldorfské školy vychází z principu spoluzodpovědnosti všech učitelů za práci školy a s tím spojeného principu spolurozhodování o rozvoji školy; kolegium učitelů se kromě organizačních otázek zabývá společným vzděláváním ve waldorfské pedagogice a pedagogickými otázkami

c) úvod do antroposofické antropologie

– základní principy holistického pohledu na člověka a dítě ve waldorfské pedagogice na základě studia pedagogických a filozofických spisů zakladatele waldorfské pedagogiky R. Steinera (který svůj filozofický pohled nazývá anthroposofii – moudrostí o člověku) a v souvislosti s nejnovějšími poznatky pedagogické vědy; tento pohled je pak předpokladem pro harmonický rozvoj celé osobnosti, jejího myšlení, citění a vůle;

d) kulturní epochy ve vývoji lidstva

– důležitou součástí poznání současných potřeb lidstva je zjištění, kam ve svém vývoji lidstvo dospělo a jakou proměnu přinesly lidskému vědomí jednotlivé kulturní epochy lidstva a jak se kvalitativně proměnily potřeby lidstva

e) Všeobecná nauka o člověku (Steiner) - přednášky a textová práce

– studium základního pedagogického přednáškového cyklu zakladatele waldorfských škol R. Steinera vede účastníky k pochopení principů práce ve waldorfské škole na základě důkladného poznání člověka a dítěte; studium konkrétního textu doplňuje poznání z úvodu do anthroposofické antropologie

f) práce s temperamenty

– jeden ze základních aspektů waldorfské pedagogiky; poznání temperamentů žáků i sebe sama umožní učitelům lépe oslovovat jednotlivé žáky ve vyučování, výchovně je vést k vnitřní harmonii a tak naplňovat lépe jejich základní lidské potřeby

g) psychologická příprava učitele a sebevýchova

– na třídního učitele, který provází ve waldorfské škole žáky, pokud je to možné, od 1. do 8. třídy, jsou kladeny velké nároky nejen po stránce znalostní, ale také po stránce osobnostní; aby tyto nároky zvládl a zároveň nevyčerpal všechny své síly, potřebuje stále pracovat na svém osobnostním rozvoji; předmětem poznávání budou základní principy práce na svém osobnostním rozvoji

h) vývoj dítěte a mladistvého až k dospělosti včetně textové práce

– ve waldorfské pedagogice je při stanovování metodiky výchovy a vyučování kladen zásadní důraz na kvalitativní změny, které se odehrávají v určitém věku a které mají velký vliv na způsob poznávání u dětí; jejich pochopení umožňuje vyučovat podle potřeb dítěte v daném věku

i) úloha smyslů při poznávání světa a patologické jevy

– vyrovnané užívání smyslů k poznávání světa je důležité pro harmonický rozvoj osobnosti, zejména

u malých dětí, poruchy ve výchově či v učení jdou často ruku v ruce s poruchami v oblasti smyslu; pochopení vzájemné souvislosti nás může dovést ke kořenu problémů

j) práce se sociálním handicapem

– Skupina budoucích waldorfských učitelů přinese témata z denního života, která byla konfliktní či problémová. Jsou vybrána krizová témata i reprezentanti jednotlivých postav a scénka se v rámci skupiny znovu přehraje. Pak jsou hledány varianty, které by situaci řešily tak, aby dopadla jinak, to znamená, aby nebyla krizová. Z nových námětů řešených v dané situaci je udělán určitý závěr. Studenti – budoucí učitelé se tak učí přirozenou formou řešit krizové situace, které nejsou uměle vytvořené, ale jsou jejich vlastními zážitky.

k) logoterapie

– Kromě eurytmie jsou studenti vedeni k práci se slovem a jeho hlubším významem. V rámci skupiny je zkoumáno zvolené slovo, je hledána jeho podstata a zjišťovány odlišnosti jeho vyjádření v rámci různých evropských jazyků. Pak je stejné slovo ještě zkoumáno v pohybu eurytmie.

Studenti jsou vedeni ke správné a zřetelné mluvě s tím, že sami zjišťují, kde se slovo tvoří, kde se vyslovuje a jakou má hloubku. To jim pomáhá při jejich vlastní řeči a umožní i rozlišit problém v řeči dítěte a použít odpovídající formu, jak dítě v jeho verbálním projevu posílit a problematické stránky vyřešit.

l) práce na komunikačních technikách

– V tomto předmětu jsou studenti vedeni k sebereflexi vlastních postojů i mimiky při komunikaci s druhými. Jsou uvolňováni pomocí práce s rytmem, se slovem, se jménem, práce ve dvojicích, v kruhu i hraní jednoduchých scének. V komunikačních technikách jsou zdůrazňovány temperamenty a práce s nimi, především s temperamentem vlastním. Učitelé jsou tak vedeni k možnosti reflektovat komunikační problémy a závčas s nimi pracovat.

m) biografická práce

– Studenti začínají pracovat na biografii blízkého člověka, který již není mezi živými, ale kterého dobře znali. Tato práce probíhá v kruhu maximálně 15-ti studentů. Tím se pomalu rozvíjí vlastní smysl pro pochopení smyslu osudu druhého člověka. Po této práci následuje práce na biografii vlastní, napřed biografii rodiny, v níž se člověk narodil, poté událostí v sedmiletých cyklech a nakonec hledání vlastních osudových gest.

n) řecký pětiboj

– Na základě schopností a dovedností získaných při práci s rekvizitami řeckého pětiboje (oštěp, disk, skok, běh, meče/tyče) jsou studenti vedeni k vědomému prožitku vlastního těla a zabydlenosti duše v něm. K těmto prožitkům je přidáno ještě umění ad hoc složit báseň a zazpívat hymnus.

o) závěrečné práce

– Jednou ze závěrečných prací každého ročníku studia je společné divadlo, výstava prací, koncert vlastních písní a eurytmické zpracování zvolené básně.

Cíle vzdělávání

Cílem semináře je přiblížit začínajícím učitelům (eventuelně dalším zájemcům z řad učitelů, popř. studentů) oblast waldorfské pedagogiky tak, aby došlo k prohloubení jejich znalostí a pedagogických schopností tak, jak je uvedeno v úvodu, aby mohli kvalitně zastávat úlohu učitele ve waldorfské škole či třídě.

Konkrétně:

- seznámit účastníky s přehledem učebního plánu waldorfské školy na 1. a 2. stupni ZŠ
- připravit metodicky účastníky pro výkon funkce třídního, popř. odborného učitele ve waldorfské škole
- podnítit snahu o osobnostní růst účastníků včetně prověření reálných pedagogických schopností
- prohloubit schopnosti účastníků v jednotlivých uměleckých činnostech

Forma studia a časová dotace

1. rok

9 víkendových setkání a týdenní soustředění o prázdninách

2. rok

9 víkendových setkání a týdenní soustředění o prázdninách

3. rok

9 víkendových setkání a týdenní soustředění o prázdninách

4. rok

praxe, pro stávající učitele práce nad daným tématem

5. rok

3 víkendová setkání, konzultace a práce na závěrečné práci

Obecná struktura víkendového setkání:

pá:

18,00 - 19,30 reflexe, práce nad úkoly

19,30 - 21,00 přednáška

so:

8,30 - 9,00

zpěv, zahájení

9,00 - 10,30 přednáška

11,00 - 12,30 umělecká činnost

14,00 - 15,30 umělecká činnost

16,00 - 18,00 seminář, přednáška

19,30 - 21,00 přednáška

ne:

8,30 - 9,00

zpěv, zahájení

9,00 - 10,30 přednáška

10,45 - 12,15 umělecká činnost

12,30 - 14,00 reflexe, zakončení

Celkem tedy bude 16,5 hodin (60 min), tj. 22 vyučovacích hodin za víkend (po 45 minutách).

Struktura letního týdenního střetnutí:

1. den:

18,00 - 19,30 reflexe, práce nad úkoly

19,30 - 21,00 přednáška

2.-6. den:

8,30 - 9,00

zpěv, zahájení

(bez 4. dne) 9,00 - 10,30 přednáška

11,00 - 12,30 umělecká činnost

14,30 - 16,00 přednáška

16,30 - 18,00 umělecká činnost

19,30 - 21,00 seminář, přednáška

4. a 7. den:

8,30 - 9,00

zpěv

9,00 - 10,30 přednáška

11,00 - 12,30 rekapitulace

Celkem tedy bude 42 hodin (60 min), tj. 56 vyučovacích hodin za týdenní soustředění (po 45 minutách).

Ročně seminaristé absolvují celkem 190,5 hodin (60 min), tj. 254 vyučovacích hodin.

Počet účastníků a upřesnění cílové skupiny pedagogů: Upřesnění cílové skupiny pedagogů: začínající učitelé, popř. další učitelé (eventuelně studenti s předpokladem pro tuto práci), kteří mají zájem pracovat na waldorfské škole. Výhodou k účasti je také již základnější orientaci v problematice waldorfské pedagogiky.

Počet účastníků:

minimální - 15

předpokládáný - 20

Místo konání

Akademie sociálního umění Tabor, Španělská 10, 120 00 Praha 2

Materiální a technické zabezpečení:

Organizátory bude obstarán materiál k uměleckým činnostem podle požadavku lektorů - pastely, uhly, čtvrtky, akvarely, papíry, keramická hlína apod. Je domluveno zapůjčení techniky zdarma (video, zpětný

projektor, PC, promítačka), a to podle požadavků lektorů.

Literatura: K oblasti waldorfské pedagogiky vyšlo již větší množství knih, některé texty jsou k dispozici k rozmnožení.

Přímo používané texty budou:

B. C. J. Lievegoed - Vývojové fáze dítěte (Baltazar)

F. Carlgreen - Výchova ke svobodě (Baltazar)

Utváření výuky v 1. až 8. třídě waldorfské školy (Ostravská univerzita) vzdělávací program

Waldorfská škola (kopie)

časopisy Člověk a výchova, ročníky 2001, 2002

R. Steiner - Všeobecná nauka o člověku

R. Steiner - Metodicko - didaktický kurs

J. Streit - Proč děti potřebují pohádky a další.

Pro zájemce z řad účastníků je smluvně zajištěn provizorní nocleh v objektu školy, na požádání zajistí organizátoři nocleh. Obojí si hradí účastníci sami.

KONFERENZ FÜR
HEILPÄDAGOGIK
UND SOZIALTHERAPIE

MEDIZINISCHE SEKTION,
FREIE HOCHSCHULE FÜR
GEISTESWISSENSCHAFT AM
GOETHEANUM

CURATIVE EDUCATION
AND SOCIAL THERAPY IN
EUROPE, GOETHEANUM,
DORNACH

AKADEMIE SOCIÁLNÍHO UMĚNÍ TABOR

ŠPANĚLSKÁ 10, 120 00 PRAHA 2 | TEL: 2 3338 2494 | WWW.AKADEMIETABOR.CZ | IČ: 66004128